

**Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка**

Кафедра теорії і методики дошкільної та початкової освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

М.Б. Боднар

31 серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ПІДРУЧНИКОМ
В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

рівень вищої освіти – *перший (бакалаврський)*
галузь знань – *01 Освіта / Педагогіка*
спеціальність – *013 Початкова освіта*
освітньо-професійна програма – *Початкова освіта*

Легін В.Б. Особливості роботи з підручником в початковій школі : робоча програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності 013 Початкова освіта. Кременець, 2020. 22.с.

Розробник програми : Легін В.Б., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти. Протокол № 1 від 31.08.2020 року.

Зав. кафедри Т. С. Фасолько

Вступ

В умовах інформаційного суспільства пріоритетами визнано не просте накопичення знань та предметних умінь і навичок (мета так званої «знаннєвої» педагогіки), а формування вміння вчитися як ключової компетентності початкової освіти, оволодіння навичками пошуку інформації, здатності до самонавчання «упродовж життя» (вважається, що ці новоутворення стають визначальною сферою професійної діяльності людини). Ученими доведено, що зазначені вміння починають інтенсивно формуватися в рамках школи першого ступеня, а необхідною умовою їх ефективного вироблення є здатність педагога правильно організувати роботу молодших школярів з підручником.

Показово, що за доцільність запровадження курсу з підручникотворення для студентів педагогічних факультетів неодноразово висловлювалася відомий вітчизняний дидакт О. Я. Савченко (див.: Підсумки першого етапу функціонування початкової школи у складі 12-річної // Початкова школа. – 2006. – № 1. – С. 4–8; Якість і варіативність шкільних підручників як умова запровадження Державних стандартів початкової освіти // Початкова школа. – 2001. – № 8. – С. 10–12 та ін.).

Навчальна дисципліна *«Особливості роботи з підручником в початковій школі»* покликана:

– ознайомити студентів з теоретичними основами побудови підручника для школи першого ступеня та процесом підручникотворення в галузі початкової освіти;

– учити грамотно аналізувати цей вид навчальної літератури з метою оцінювання його ефективності та підготовки до дидактично обґрунтованого вибору конкретного підручника (порівняння альтернативних навчальних книг, виявлення ознак певної педагогічної технології тощо);

– формувати вміння організувати роботу з підручником на уроках у початкових класах.

З урахуванням зазначеного вище структуровано зміст однойменного навчально-методичного посібника, який охоплює такі основні блоки: «Вступ», «Програма навчальної дисципліни «Підручник для початкової школи: дидактико-методичний аспект»», «Розробки практичних занять», «Тестові завдання з курсу», «Зразки тестів для підсумкового контролю», «Зразки творчих завдань», «Система оцінювання тестових завдань» та ін.

Робоча програма навчальної дисципліни структурована таким чином: опис навчальної дисципліни; мета та завдання навчальної дисципліни; програма навчальної дисципліни; структура навчальної дисципліни; теми практичних занять; завдання для самостійної роботи; індивідуальні завдання; методи навчання; методи контролю; розподіл балів, які отримують студенти; методичне забезпечення; рекомендована література (базова і допоміжна).

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <i>01 Освіта / Педагогіка</i>	Вибіркова (вільного вибору студента)	
Модулів – 1	Спеціальність: <i>013 Початкова освіта</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	
Загальна кількість годин - 120		Семестр	
		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3,7	Освітньо-професійна програма: <i>Початкова освіта</i>	24 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	8 год.
	Лабораторні		
	-	-	
	Самостійна робота		
	72 год.	104 год.	
	Вид контролю:		
екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить(%):

для денної форми навчання – 40/60

для заочної форми навчання – 15,39/84,61

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: зінтегрувати і поглибити знання студентів про теоретичні основи та практику підручникотворення в початковій освіті; ознайомити їх з доступними методами аналізу й оцінювання цього виду навчальної літератури; сформуванати вміння організовувати роботу з підручником у початковій школі.

Завдання:

- ознайомити студентів із сутністю підручника як моделлю цілісного процесу навчання;
- поглибити знання про історію створення навчальної книги;
- ознайомити з основними положеннями теорії шкільного підручника: функції підручника, його структура, методи аналізу й оцінювання цього виду навчальної літератури;
- розкрити особливості підручника для початкової школи;
- вчити аналізувати підручники за задалегідь визначеними критеріями;
- поглибити знання про роботу з підручником як метод навчання, його внутрішню і зовнішню сторони;
- систематизувати і поглибити знання про види роботи з кожним зі структурних компонентів навчальної книги.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти такими компетентностями:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачає застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальними:

ЗК1. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність володіти державною мовою як усно, так і письмово та спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК12. Здатність оцінювати та забезпечувати належну якість виконуваних робіт.

Фаховими:

ФК4. Здатність створювати психолого-педагогічні умови для саморозвитку і самореалізації суб'єктів педагогічного процесу в умовах початкової школи.

ФК5. Здатність реалізовувати професійно-педагогічну діяльність в умовах відкритого освітнього середовища початкової школи.

ФК6. Здатність організовувати спільну діяльність і міжособистісну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу Нової української школи.

ФК8. Здатність до саморозвитку на основі рефлексії результатів власної професійно-педагогічної діяльності, включаючи спроможність обмірковувати власні та інші системи цінностей, розвиток і практику.

ФК 11. Здатність провадити педагогічну діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу початкової ланки освіти в умовах Нової української школи.

ФК 13. Здатність трансформувати і впроваджувати передовий педагогічний досвід у власній професійній діяльності у галузі початкової освіти.

ФК 14. Здатність проектувати і провадити науково-дослідницьку діяльність в професійній галузі.

ФК 15. Здатність здійснювати усну комунікацію в різноманітних освітніх контекстах.

ФК 16. Вміння будувати взаємини з дітьми на основі гуманізму, демократизму, педоцентризму; налагоджувати спільну роботу школи, батьків, громадськості у освітньо-виховному процесі початкової школи.

Програмні результати навчання передбачають:

ПРН-2 Продемонструвати сучасні уявлення про тенденції, закономірності розвитку методик початкової освіти у контексті реалізації концепції

ПН-4 Володіти державною мовою як усно, так і письмово та спілкуватися іноземною мовою, здійснювати усну комунікацію в різноманітних освітніх контекстах.

ПРН-6 Здійснювати критичний аналіз теоретичної та методичної літератури в галузі початкової освіти.

ПРН-10 Вміти вести педагогічну роботу; визначати ступінь і глибину засвоєння навчального програмного матеріалу, прищеплювати учням навички самостійного опанування й поповнення знань.

ПРН-14 Вивчати, аналізувати та впроваджувати передовий педагогічний досвід в практику роботи загальноосвітніх закладів.

ПРН-15 Систематично підвищувати свою професійно-педагогічну майстерність.

ПРН-18 Організовувати спільну діяльність і міжособистісну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу, створювати психолого-педагогічні умови для їх саморозвитку і самореалізації в умовах початкової школи

ПРН-22 Створювати і підтримувати психологічно безпечне і сприятливе освітнє середовище початкової школи, що сприяє навчанню молодших учнів, незалежно від їхнього соціально-культурного та економічного контексту.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ПІДРУЧНИКА ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Тема 1. З історії створення шкільного підручника.

Шкільний підручник як об'єкт, що історично розвивається. Початок книгодрукування в Україні. Основні теоретики навчальних книг: Я. А. Коменський (основоположник теорії підручника), Д. Дідро, К. Д. Ушинський, Т. Г. Лубенець та ін. Етапи підручникотворення в галузі початкової освіти України (I – розвиток підручникотворення в початковій освіті у 60–80-х роках ХХ століття; II – підручникове забезпечення початкової школи в умовах державної незалежності України). Сучасний стан підручникотворення в Україні.

Тема 2. Підручник для початкової школи як модель процесу навчання.

Поняття про шкільний підручник. Теорія шкільного підручника як концептуальна основа творення навчальної книги. Найважливіші характеристики підручника: як носій змісту освіти і засіб навчання; як стратегічна і тактична модель процесу навчання; як втілення єдності його змістової та процесуальної сторін; як взаємозв'язок викладання й учіння з орієнтацією на провідні концепції процесу навчання. Основні компоненти змісту освіти (знання про світ, способи діяльності, досвід творчої діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до дійсності) (культурологічна концепція змісту освіти І. Я. Лернера, М. М. Скаткіна) та способи їх втілення у підручнику. Технологічність навчальної книги.

Психологічні основи побудови підручника: відображення основних етапів процесу навчання, забезпечення процесуальних аспектів навчання, врахування вікових особливостей молодших школярів.

Варіативність навчальної літератури. Альтернативні (паралельні) підручники. Класифікація підручників за змістом освіти: за способом організації навчального матеріалу, за характером відображення змісту освіти, за глибиною відображення змісту освіти.

Підручник у системі навчально-методичного комплексу.

Легалізація підручників. Фінансування та забезпечення навчальною літературою загальноосвітніх навчальних закладів.

Тема 3. Функції підручника.

Поняття про функції підручника. Різні підходи до їх виділення. Система функцій шкільного підручника: інформаційна, трансформаційна, систематизації, закріплення і контролю, самоосвіти, інтегруюча, координуюча, розвивально-виховна (В. Г. Бейлінсон, Д. Д. Зуєв, І. П. Товпінець). Провідні функції.

Характеристика провідних функцій підручників для школи першого ступеня: інформаційної (реалізується шляхом пред'явлення знань з конкретного навчального предмета та видів діяльності, спрямованих на засвоєння цих знань), розвивальної (полягає в забезпеченні засобами навчальної книги розвивального впливу на особистість молодшого школяра, який здійснюється у таких напрямках: розвиток психічних процесів, формування загальнонавчальних умінь і навичок, розвиток творчих здібностей), мотиваційної (спрямовує на розвиток в учнів інтелектуальних почуттів, позитивних мотивів навчання, пізнавальних потреб та інтересів), виховної (основне призначення цієї функції – належне відображення в підручнику (з урахуванням специфіки предмета) досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу).

Дидактичні основи побудови підручників для початкової школи з урахуванням принципу розвивального навчання (Л. В. Занков, А. В. Полякова).

Зарубіжні дослідження функцій шкільного підручника.

Тема 4. Структура підручника.

Поняття про структуру підручника. Модель структури підручника, запропонована Д. Д. Зуєвим: текст та позатекстові компоненти (апарат організації засвоєння – вправи, завдання, запитання, пам'ятки, інструкції, таблиці та ін.; апарат орієнтування – передмова, зміст, сигнали-символи, шрифтові й кольорові виділення та ін.; ілюстративний матеріал – предметні малюнки, документи, діаграми, схеми, ілюстрації тощо).

Класифікація текстів за різними ознаками: за обсягом – макро- і мікротексти; за домінуючою функцією – основний, додатковий, пояснювальний; за функціональним стилем – предметно орієнтовані, інструментально орієнтовані, ціннісно орієнтовані; за методом навчання, закладеним у тексті – ті, що обслуговують пояснювально-ілюстративний метод; тексти, які містять проблемний виклад матеріалу; які реалізують частково-пошуковий метод. Складність і трудність тексту. Методи вимірювання складності тексту.

Навчальні завдання і вправи як важливий структурний компонент підручника. Класифікація навчальних завдань за різними ознаками: за характером пізнавальної діяльності, за дидактичною метою, з урахуванням основних елементів змісту освіти та ін.

Дидактичні основи використання ілюстративного матеріалу у структурі підручника: повноцінна реалізація провідних функцій навчальної книги; дидактично обґрунтований зв'язок ілюстрацій з іншими структурними компонентами книги, зокрема з текстом; відповідність ілюстративного матеріалу віковим особливостям молодших школярів. Провідні ілюстрації; рівноправні з текстом; ті, що обслуговують текст.

Структурні особливості підручників для молодших школярів.

Змістовий модуль 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Тема 5. Аналіз і оцінювання шкільних підручників.

Поняття про аналіз і оцінювання шкільних підручників. Критерії та методи оцінювання навчальної книги. Функції підручника як загальнодидактичний критерій оцінювання цього виду навчальної літератури. Структурно-функціональний підхід.

Теоретичні (психологічні, дидактичні та методичні) основи побудови навчальної книги – важливий критерій аналізу цього виду навчальної літератури.

Методики аналізу шкільного підручника: аналіз підручничого забезпечення початкової школи з певного навчального предмета; аналіз розвивальної функції підручників; аналіз мотиваційного компонента підручників, адресованих молодшим школярам; аналіз технологічності навчальної книги. Підходи до аналізу інтегрованих та альтернативних підручників. Інші види аналізу цього виду навчальної літератури.

Комплексний аналіз підручників для початкової школи: функції (інформаційна, розвивальна, виховна, мотиваційна), структура (текст, апарат організації засвоєння, ілюстративний матеріал, апарат орієнтування), поліграфічне оформлення (естетика навчальної книги, відповідність санітарно-гігієнічним вимогам), підручник у системі навчально-методичного комплексу (підручник – самостійний елемент навчального процесу, зв'язок підручника з іншими елементами навчального комплексу (їх узгодженість), підручник і методична література для вчителя (їх взаємозв'язок)).

Вимоги до підручників для початкової школи.

Змістовий модуль 3

РОБОТА З ПІДРУЧНИКОМ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 6. Організація роботи з підручником на уроках у початковій школі.

Робота з підручником як метод навчання та його складові: організація засвоєння навчального матеріалу підручника («зовнішні компоненти» методу, які реалізує вчитель); оволодіння вмінням працювати з підручником («внутрішні компоненти» методу, які реалізує учень). Види роботи з підручником: робота з кожним зі структурних компонентів навчальної книги; використання підручника на різних етапах уроку; самостійна робота учнів з підручником та робота під керівництвом учителя.

Організація роботи з кожним зі структурних компонентів навчальної книги: з текстом (у т. ч. з мікротекстами – правилами, задачами тощо) та з позатекстовими компонентами. Основні види роботи над текстом: обговорення заголовка, відповіді на запитання за змістом прочитаного (види

запитань – на відтворення змісту прочитаного, розкриття жанрових особливостей твору, визначення образної та смислової ролі слів і словосполучень, розвиток процесів сприймання, аналіз емоційної сфери автора та дійових осіб твору, розкриття власних почуттів і переживань, оцінювання вчинків дійових осіб, словесне малювання картин, встановлення причинно-наслідкових та часових зв'язків, порівняння творів тощо), самостійне формулювання запитань до тексту, різні види читання (традиційні та нетрадиційні), складання плану твору, переказ прочитаного (найбільш поширені види переказів у початкових класах – дослівний, стислий, вибірковий, творчий).

Робота учнів з навчальними завданнями і вправами підручника (узагальнений підхід). Аналіз ілюстративного матеріалу: від ілюстрації до тексту, від тексту до ілюстрації, від ілюстрації до ілюстрації (з метою порівняння), у межах ілюстрації. Види роботи з ілюстративним матеріалом підручника.

Використання навчальної книги на різних етапах уроку.

Самостійна робота з підручником та її основні етапи: підготовчий (орієнтувальний), виконавчий, перевірний (контролюючий) (М. Г. Казанський, Т. С. Назарова).

Тема 7. Формування в молодших школярів уміння працювати з підручником.

Характеристика структурних компонентів уміння молодших школярів працювати з підручником: уміння працювати з текстом – виділяти головну думку, складати план, переказувати, ставити запитання, працювати над правилом; з позатекстовими компонентами – виконувати завдання, працювати з інструкцією, пам'яткою, таблицею та ілюстрацією; користуватися апаратом орієнтування – орієнтуватися у структурі підручника, у шрифтових та кольорових виділеннях і сигналах-символах; загальнонавчальні (міжпредметні) вміння – аналізувати, порівнювати, узагальнювати, контролювати роботу тощо.

Поетапність формування в учнів початкової школи вміння працювати з підручником (мотиваційний, тренувальний та основний етапи). Ознайомлення із зовнішнім виглядом підручника та його вихідними даними. Апарат орієнтування навчальної книги. Формування вміння працювати з основними структурними компонентами підручника.

Мотиваційне забезпечення процесу вироблення вміння працювати з підручником.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма						заочна форма		
	усього	у тому числі							
		л	п	лаб.	с. р.				
1	2	3	4	5	6				
Змістовий модуль 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ПІДРУЧНИКА ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ									
Тема 1. З історії створення шкільного підручника	15		2	1	2	1	–	10	16
Тема 2. Підручник для початкової школи як модель процесу навчання	13		2	1	2	1	–	10	16
Тема 3. Функції підручника	14		4	2	4	1	–	10	16
Тема 4. Структура підручника	15		2	1	6	2	–	8	16
Разом за змістовим модулем 1	57		10	5	14	5	–	38	64
Змістовий модуль 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ									
Тема 5. Аналіз і оцінювання шкільних підручників	14		4	1	4	1	–	14	12
Разом за змістовим модулем 2	14		4	1	4	1	–	14	12
Змістовий модуль 3 РОБОТА З ПІДРУЧНИКОМ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ									
Тема 6. Організація роботи з підручником на уроках у початковій школі	12		4	1	4	1	–	10	14
Тема 7. Формування в молодших школярів уміння працювати з підручником	7		4	1	2	1	–	10	14
Разом за змістовим модулем 3	19		8	2	4	2	–	28	30
Усього годин	90		24	8	24	8	–	72	104

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми
1	З історії створення навчальної книги
2	Підручник для початкової школи як модель процесу навчання
3–4	Функціональне забезпечення підручника для початкової школи

5	Навчальний текст як структурний компонент підручника
6	Позатекстові компоненти підручника: апарат організації засвоєння
7	Позатекстові компоненти підручника: ілюстративний матеріал, апарат орієнтування
8	Аналіз і оцінювання шкільних підручників
9	Організація роботи з підручником на уроках у початковій школі
10	Формування в молодших школярів уміння працювати з підручником
11	Актуальні проблеми підручникотворення в галузі початкової освіти (семінар-прес-конференція)

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми
1.	<p>Тема 1. З історії створення навчальної книги.</p> <ol style="list-style-type: none"> Особливості навчальних книг 20–50-х років ХХ століття. Розвиток підручникотворення в початковій освіті у 60–80-х роках ХХ століття; Підручникове забезпечення початкової школи в умовах державної незалежності України. Сучасний стан підручникотворення в початковій освіті. <p style="text-align: center;"><i>Література</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Войтов В. Проблеми шкільного підручника / В. Войтов, О. Овчарук. Проблеми шкільного підручника // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С., 2003. – С. 175–208. Кодлюк Я. В. О. Сухомлинський про шкільний підручник / Я. Кодлюк // Історія педагогіки у структурі професійної підготовки вчителя : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету (Серія соціально-педагогічна). – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2002. – Вип. 3 (Т. 2). – С. 199–207. Кодлюк Я. Звідки книжка до нас прийшла / Я. Кодлюк, Г. Одинцова // Всесвітня література в сучасній школі. – 2013. – № 9. – С. 45–49, 60. Кодлюк Я. Звідки книжка до нас прийшла: мовознавча розповідь / Я. Кодлюк, Г. Одинцова // Перша вчителька. – 2012. – № 3–4. – С. 62–65. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті / Я. П. Кодлюк. – К. : Наш час, 2006. – С. 34–117. Кодлюк Я. Розвиток підручникотворення у галузі початкової освіти України в умовах державної незалежності / Я. Кодлюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету (Серія : Педагогіка). – 2002. – № 11. – С. 23–27.

	<ul style="list-style-type: none"> Савченко О. Я. Якість і варіативність шкільних підручників як умова запровадження Державних стандартів початкової освіти / О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2001. – № 8. – С. 10–12.
2.	<p>Тема 2. Підручник для початкової школи як модель процесу навчання.</p> <ol style="list-style-type: none"> Теорія шкільного підручника – концептуальна основа творення навчальної книги. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни. Легалізація підручників. Фінансування та забезпечення навчальною літературою загальноосвітніх навчальних закладів. <p style="text-align: center;"><i>Література</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Войтов В. Проблеми шкільного підручника / В. Войтов, О. Овчарук. Проблеми шкільного підручника // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С., 2003. – С. 175–208. Касьянов Г. В. Навчальне книговидання в Україні. Системні проблеми та варіанти змін: Аналітичний звіт / Г. В. Касьянов, С. Ф. Клепко, Т. Б. Харламова. – К. : Міжнародний фонд «Відродження»; Центр вдосконалення шкільництва (APS), 2008. – С. 25–54. Кодлюк Я. Теоретичні основи побудови підручника для початкової школи: структурний підхід / Я. Кодлюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету (Серія : Педагогіка). – 2008. – № 6. – С. 73–77. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті / Я. П. Кодлюк. – К. : Наш час, 2006. – С. 11–14, 25–32, 238–241.
3.	<p>Тема 3. Функції підручника.</p> <ol style="list-style-type: none"> Виховна функція підручника для початкової школи. Зарубіжні дослідження функцій шкільного підручника. <p style="text-align: center;"><i>Література</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Жерар Ф.-М. Як розробляти та оцінювати шкільні підручники / Ф.-М. Жерар, К. Роеж'єр; пер. з франц. М. Марченко. – К. : К.І.С., 2001. – 352 с. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті / Я. П. Кодлюк. – К. : Наш час, 2006. – С. 14–22. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти / О. Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К. : Богданова А. М., 2009. – С. 108–156.
4.	<p>Тема 4. Структура підручника.</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Види текстів за функціональним стилем. 2. Складність і трудність тексту. Методи вимірювання складності тексту. 3. Класифікація навчальних завдань і вправ за різними ознаками. 4. Ілюстративний матеріал як структурний компонент підручника. <p style="text-align: center;"><i>Література</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Жидецький Ю. Видавничо-поліграфічне виконання підручників: сучасний стан і перспективи / Ю. Жидецький // Рідна школа. – 2003. – № 7. – С. 22–24. • Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті / Я. П. Кодлюк. – К. : Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2006. – С. 160–172. • Кулюткин Ю. Н. Анализ функциональных стилей учебного текста Ю. Н. Кулюткин // Проблемы школьного учебника. – М. : Просвещение, 1977. – Вып. 5. – С. 91–97. • Уман А. И. Учебные задания и процесс обучения / А. И. Уман. – М. : Педагогика, 1989. – 56 с.
5.	<p>Тема 5. Аналіз і оцінювання шкільних підручників.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз мотиваційного компонента шкільних підручників. 2. Технологія аналізу підручничого забезпечення початкової школи з окремої освітньої галузі. 3. Інші види аналізу підручника, адресованого молодшим школярам. <p style="text-align: center;"><i>Література</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Войтов В. Проблеми шкільного підручника / В. Войтов, О. Овчарук. Проблеми шкільного підручника // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С., 2003. – С. 175–208. • Кодлюк Я. П. Ключові компетентності у змісті підручників для початкової школи / Я. П. Кодлюк // Проблеми сучасного підручника. – 2016. – Вип.. 17. – С. 182–191. • Кодлюк Я. П. Підручник як засіб формування чуттєвого досвіду молодших школярів / Я. П. Кодлюк, І. В. Бойда // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Серія : Педагогіка і психологія). – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – Вип. 28. – С. 334–340. • Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті / Я. П. Кодлюк. – К. : Наш час, 2006. – С. 241–312. • Кодлюк Я. П. Технологія аналізу підручничого забезпечення початкової школи / Я. П. Кодлюк // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки АПН України; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : РРВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – Вип. 7. – С. 68–73.

	<ul style="list-style-type: none"> • Кодлюк Я. П. Шляхи реалізації компетентнісного підходу у підручниках для початкової школи / Я. П. Кодлюк : мат-ли міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційно-освітній простір: технологічні компоненти формування і розвитку» (Київ, 29–30 жовтня 2013 р.). – К., 2013. – С. 22–23. • Хребтова Н. Р. Мотиваційна спрямованість підручників для початкової школи / Н. Р. Хребтова. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. – С. 6–12
6.	<p>Тема 6. Організація роботи з підручником на уроках у початковій школі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дидактичні умови організації роботи з підручником у початковій школі. 2. Робота з позатекстовими компонентами підручника. <p style="text-align: center;"><i>Література</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Кодлюк Я. Технологія організації роботи з підручником у початковій школі / Я. Кодлюк // Перша вчителька. – 2012. – № 2. – С. 68–71. • Кодлюк Я. П. Робота з підручником на уроках у початковій школі / Я. П. Кодлюк, О. Я. Янченко; за ред. О. Я. Савченко. – К. : Наш час, 2009. – С. 24–31. • Шабалина З. П. Учебник в руках учителя / З. П. Шабалина // Начальная школа. – 1989. – № 10–11. – С. 57–61.
7.	<p>Тема 7. Формування в молодших школярів уміння працювати з підручником.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування в молодших школярів уміння працювати з поза текстовими компонентами підручника. 2. Мотиваційне забезпечення процесу формування в учнів уміння працювати з підручником. <p style="text-align: center;"><i>Література</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Кодлюк Я. П. Ключові компетентності у змісті підручників для початкової школи / Я. П. Кодлюк // Проблеми сучасного підручника. – 2016. – Вип.. 17. – С. 182–191 • Кодлюк Я. П. Робота з підручником на уроках у початковій школі / Я. П. Кодлюк, О. Я. Янченко; за ред. О. Я. Савченко. – К. : Наш час, 2009. – С. 42–70. • Янченко О. Формування у молодших школярів уміння працювати з позатекстовими компонентами підручника / О. Янченко // Початкова школа. – 2005. – № 7. – С. 10–14.

7. Індивідуальні завдання

(на вибір)

1. Підготувати реферат на одну із запропонованих тем:

1. З історії створення навчальної книги.
2. Підручники для початкової школи XIX – початку XX століття: історико-педагогічний аспект.
3. Психолого-педагогічні основи побудови підручника для початкової школи.
4. Виховна спрямованість підручників для початкової школи.
5. Розвивальна спрямованість підручників для початкової школи.
6. Ілюстративний матеріал у структурі підручників для початкової школи.
7. Навчальні завдання і вправи у структурі підручників для початкової школи.
8. Формування у молодших школярів уміння працювати з підручником.
9. Порівняльний аналіз сучасних букварів для початкової школи.
10. Порівняльний аналіз підручників з читання для початкової школи.
11. Характеристика підручників з природознавства для початкової школи.
12. Організація роботи з навчальними текстами підручника на уроках у початковій школі.
13. Організація роботи з навчальними завданнями і вправами підручника у початковій школі.
14. Організація роботи з апаратом орієнтування підручника на уроках у початковій школі.
15. Дидактичні основи організації роботи з ілюстративним матеріалом підручника у початковій школі.
16. Аналіз і оцінювання шкільних підручників, адресованих молодшим школярам.
17. Актуальні проблеми змісту початкової освіти та їх врахування у процесі створення підручників для початкової школи.
18. Навчальна програма і підручник для початкової школи: проблема взаємозв'язку.
19. Характеристика підручників художньо-естетичного циклу для початкової школи.
20. Підручникове забезпечення початкової школи з освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура».
21. Навчально-методичне забезпечення освітньої галузі «Математика» (початкова школа).
22. Емоційно-ціннісний компонент у структурі підручників для початкової школи.
23. Дидактичні основи побудови альтернативних підручників з літературного читання для початкової школи.
24. Дидактичні основи побудови альтернативних підручників з математики для початкової школи.
25. Дидактичні основи побудови альтернативних підручників з

природознавства для початкової школи.

26. Вимоги до підручників для початкової школи, які реалізують здоров'язберезувальну функцію.

27. Інтерактивні методи організації роботи з підручником у початковій школі.

2. Скласти 15 тестових завдань з навчальної дисципліни (10 тестів – першого рівня, 5 – другого).

3. Скласти конспект уроку (клас і предмет – на вибір) з використанням різних форм роботи з підручником.

4. Підібрати 15 «цікавинок» про навчальну книгу (для рубрики «Цікаво знати»).

5. Оформити саморобку «Книга про книгу» (загадки про книгу, вірші, прислів'я, приказки, висловлювання тощо).

Методи навчання

- робота з навчальною літературою;
- підготовка рефератів;
- виконання практичних завдань;
- аналіз педагогічних ситуацій;
- метод диспуту.

Методи контролю

- усне опитування;
- контрольні роботи;
- поточне тестування;
- оцінка за індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- підсумковий письмовий тест.

Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1			Модуль 2	Модуль 3	Сума
Змістовий модуль 1 (Теми 1–4)	Змістовий модуль 2 (Тема 5)	Змістовий модуль 3 (Теми 6–7)	ІНДЗ	Підсумковий контроль	100
35	5	20	20	20	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90–100	A	відмінно
85–89	B	добре
75–84	C	
65–74	D	задовільно
60–64	E	
35–59	Fx	незадовільно, з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

- методичні розробки практичних занять;
- тестові завдання з курсу;
- нормативні документи МОН України з проблем підручникотворення.

Рекомендована література

Базова

1. Войтов В. Проблеми шкільного підручника / В. Войтов, О. Овчарук. Проблеми шкільного підручника // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С., 2003. – С. 175–208.
2. Граник Г. Г. Когда книга учит / Г. Г. Граник, С. М. Бондаренко, Л. А. Концева. – М. : Педагогика, 1988. – 192 с.
3. Грицевский И. М. От учебника – к творческому замыслу урока / И. М. Грицевский, С. Э. Грицевская. – М. : Просвещение, 1990. – 207 с.
4. Жерар Ф.-М. Як розробляти та оцінювати шкільні підручники / Ф.-М. Жерар, К. Роеж'єр; пер. з франц. М. Марченко. – К. : «К. І. С. », 2001. – 352 с.
5. Занков Л. В. Некоторые вопросы теории учебника для начальных классов / Л. В. Занков // Проблемы школьного учебника. – М. : Просвещение, 1978. – Вып. 6. – С. 34–45.
6. Зуев Д. Д. Школьный учебник / Д. Д. Зуев. – М. : Педагогика, 1983. – 240 с.
7. Канке В. А. Философия учебника / В. А. Канке. – М. : Издательский дом «Университетская книга», 2007. – 118 с.
8. Кодлюк Я. Звідки книжка до нас прийшла / Я. Кодлюк, Г. Одинцова

// Всесвітня література в сучасній школі. – 2013. – № 9. – С. 45–49, 60.

9. Кодлюк Я. Звідки книжка до нас прийшла: мовознавча розповідь / Я. Кодлюк, Г. Одинцова // Перша вчителька. – 2012. – № 3–4. – С. 62–65.

10. Кодлюк Я. П. Підручник для початкової школи: дидактико-методичний аспект / Я. П. Кодлюк. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – 100 с.

11. Кодлюк Я. П. Підручник як засіб формування чуттєвого досвіду молодших школярів / Я. П. Кодлюк, І. В. Бойда // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Серія : Педагогіка і психологія). – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – Вип. 28. – С. 334–340.

12. Кодлюк Я. П. Робота з підручником на уроках у початковій школі / Я. П. Кодлюк, О. Я. Янченко; за ред. О. Я. Савченко. – К. : Наш час, 2009. – 104 с.

13. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті : підруч. для магістрантів та студ. пед. ф-тів / Я. П. Кодлюк. – К. : інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2006. – 368 с.

14. Кодлюк Я. П. Технологічність підручника для початкової школи / Я. П. Кодлюк, М. В. Самотіс // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / ред. кол.; наук. ред. – О. М. Топузов. – К. : Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – С. 432–438.

15. Кодлюк Я. Теоретичні основи побудови підручника для початкової школи: структурний підхід / Я. Кодлюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету (Серія : Педагогіка). – 2008. – № 6. – С. 73–77.

16. Кодлюк Я. Технологія організації роботи з підручником у початковій школі / Я. Кодлюк // Перша вчителька. – 2012. – № 2. – С. 68–71.

17. Корнієнко С. М. Батьківські збори у початкових класах: зміст та методика проведення / С. М. Корнієнко, Я. П. Кодлюк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 144 с.

18. Лукіна Т. О. Якість українських підручників для середніх загальноосвітніх шкіл: проблеми оцінювання і результати моніторингу / Т. О. Лукіна. – К. : ВЦ «Академія», 2004. – 200 с.

19. Проблемы школьного учебника: XX век: Итоги / сост. Д. Д. Зуев; под ред. Д. Д. Зуева. – М. : Просвещение, 2004. – 384 с.

20. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика / В. Г. Редько. – К. : Генеза, 2012. – 224 с.

21. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти / О. Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К. : Богданова А. М., 2009. – 226 с.

22. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.

23. Савченко О. Я. Організація роботи учнів з підручником / О. Я. Савченко, Я. П. Кодлюк // Навчання і виховання учнів 2 класу : методичний посібник для вчителів / упор. О. Я. Савченко. – К. : вид-во «Початкова

школа», 2003. – С. 109–124.

24.Середа Л. П. На допомогу авторам навчальної літератури / Л. П. Середа, В. С. Павленко; за ред. В. С. Павленка. – К. : Вища школа, 2001. – 79 с.

25.Уман А. И. Учебные задания и процесс обучения / А. И. Уман. – М. : Педагогика, 1989. – 56 с.

26.Фурман А. В. Теорія і практика розвивального підручника / А. В. Фурман. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 288 с.

27.Хребтова Н. Р. Мотиваційна спрямованість підручників для початкової школи / Н. Р. Хребтова. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. – 116 с.

28.Шабалина З. П. Учебник в руках учителя / З. П. Шабалина // Начальная школа. – 1989. – № 10–11. – С. 57–61.

29.Янченко О. Особливості формування умінь молодших школярів працювати з підручником / О. Янченко // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету (Серія : Педагогіка). – 2003. – № 3. – С. 3–10.

30.Янченко О. Формування у молодших школярів умінь працювати з позатекстовими компонентами підручника / О. Янченко // Початкова школа. – 2005. – № 7. – С. 10–14.

Допоміжна

1. Беспалько В. П. Учебник. Теория создания и применения / В. П. Беспалько. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – 192 с.

2. Буринська Н. М. До проблеми оцінки якості підручника / Н. М. Буринська // Проблеми сучасного підручника : зб. наук . праць / редкол. – К. : «Комп'ютер у школі та сім'ї», 1999. – С. 8–10.

3. Васильківська Н. А. Елементи лінгвістики тексту в початковому курсі української мови / Н. А. Васильківська. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – 94 с.

4. Гірняк А. Н. Система традиційного підручникотворення та її психолого-дидактичний аналіз / А. Н. Гірняк; за ред. А. В. Фурмана. – Тернопіль : Інститут ЕСО, 2004. – 65 с.

5. Дидактика средней школы / под ред. М. А. Данилова, М. Н. Скаткина. – М. : Просвещение, 1975. – 303 с.

6. Жидецький Ю. Видавничо-поліграфічне виконання підручників: сучасний стан і перспективи / Ю. Жидецький // Рідна школа. – 2003. – № 7. – С. 22–24.

7. Журавлєв И. К. Учебник вчера, сегодня, завтра / И. К. Журавлєв // Советская педагогика. – 1990. – № 7. – С. 44–49.

8. Кодлюк Я. Аналіз і оцінювання шкільних підручників: дидактичний аспект / Я. Кодлюк // Підручник ХХІ століття. – 2003. – № 1–4. – С. 72–80.

9. Кодлюк Я. Аналіз розвивальної функції підручників для початкової школи / Я. Кодлюк // Початкова школа. – 2006. – № 4. – С. 43–46.

10. Кодлюк Я. В. О. Сухомлинський про шкільний підручник / Я. Кодлюк // Історія педагогіки у структурі професійної підготовки вчителя :

зб. наук. праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету (Серія соціально-педагогічна). – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2002. – Вип. 3 (Т. 2). – С. 199–207.

11. Кодлюк Я. До проблеми функцій шкільного підручника / Я. Кодлюк // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / редкол. – К. : Педагогічна думка, 2000. – Вип. 2. – С. 28–31.

12. Кодлюк Я. Емоційно-ціннісний елемент у змісті підручників для початкової школи / Я. Кодлюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету (Серія : Педагогіка). – 2001. – № 5. – С. 10–12.

13. Кодлюк Я. Ілюстративний матеріал як структурний компонент шкільного підручника (дидактичний аспект) / Я. Кодлюк // Рідна школа. – 2003. – № 12. – С. 26–29.

14. Кодлюк Я. Навчальний текст у структурі підручника для початкової школи / Я. Кодлюк // Школа першого ступеня: теорія і практика : зб. наук. праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – Вип. 7. – С. 36–45.

15. Кодлюк Я. П. Технологія аналізу підручничого забезпечення початкової школи / Я. П. Кодлюк // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки АПН України; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : РРВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – Вип. 7. – С. 68–73.

16. Кодлюк Я. П. Технологія формування в молодших школярів умінь вчитися в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / Я. П. Кодлюк // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький : ПП Балюк І. Б., 2011. – Вип. 10. – С. 241–244.

17. Кодлюк Я. П. Шляхи реалізації компетентнісного підходу у підручниках для початкової школи / Я. П. Кодлюк : мат-ли міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційно-освітній простір: технологічні компоненти формування і розвитку» (Київ, 29–30 жовтня 2013 р.). – К., 2013. – С. 22–23.

18. Кодлюк Я. Підручник для початкової школи: психолого-педагогічні основи побудови / Я. Кодлюк // Початкова школа. – 2003. – № 10. – С. 39–43.

19. Кодлюк Я. Розвивальна функція підручника для початкової школи / Я. Кодлюк // Початкова школа. – 2002. – № 4. – С. 67–71.

20. Кодлюк Я. Функціональне забезпечення підручника для початкової школи / Я. Кодлюк // Проблеми сучасної педагогічної освіти (Серія : Педагогіка і психологія). – К. : Педагогічна преса, 2001. – Вип. 3 (Ч. 1). – С. 160–164.

21. Кодлюк Я. Шкільний підручник в умовах запровадження державних стандартів освіти / Я. Кодлюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету (Серія : Педагогіка). – 2002. – № 6. – С. 19–25.

22. Кодлюк Я. Шкільний підручник в умовах розвивального навчання / Я. Кодлюк // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / редкол. – К. :

Педагогічна думка, 2003. – Вип. 3. – С. 5–9.

23. Кодлюк Я. Шкільний підручник як організатор засвоєння навчального матеріалу / Я. Кодлюк // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / редкол. – К. : Педагогічна думка, 2003. – Вип. 4. – С. 10–17.

24. Кулюткин Ю. Н. Анализ функциональных стилей учебного текста / Ю. Н. Кулюткин // Проблемы школьного учебника. – М. : Просвещение, 1977. – Вып. 5. – С. 91–97.

25. Лернер И. Я. Состав содержания образования и пути его воплощения в учебнике / И. Я. Лернер // Проблемы школьного учебника. – М. : Просвещение, 1978. – Вып. 6. – С. 46–64.

26. Максаковский В. П. Учебник нового поколения / В. П. Максаковский // Проблемы школьного учебника. – М. : Просвещение, 1985. – Вып. 15. – С. 69–71.

27. Низовий М. А. Вступ до книгознавства / М. А. Низовий. – К. : Кондор, 2009. – 144 с.

28. Пироженко Л. В. Реформування змісту загальної середньої освіти в Україні (середина 60-х – початок 80-х рр.. ХХ століття) / Л. В. Пироженко. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 304 с.

29. Свалов Е. А. К типологии электронных учебников / Е. А. Свалов // Педагогические науки. – 2011. – № 1. – С. 91–93.

30. Смагін І. І. Підручник із суспільствознавства в українській школі 1920–1990 рр.: проблеми створення і функціонування / І. І. Смагін. – Житомир : Полісся, 2010. – 411 с.

31. Фрис В. Я. Історія кириличної рукописної книги в Україні / В. Я. Фрис. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2003. – 188 с.

32. Фурман А. В. Психодидактична експертиза модульно-розвивального підручника / А. В. Фурман, А. Н. Гірняк. – Тернопіль : Економічна думка, 2009. – 312 с.